

ΤΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ

Ένας Βενετσάνος περιηγητής στην Ελλάδα. Μιά Ζακυνθινή γιορτή στα 1600. Η «Παναγία των Χερσίων» και το πολυτίμη κειμήλιό της. Ο Κικέρων και η Τερτία. Η στάχτη του μεγάλου ρήτορος. Τι λένε οι Ζακύνθιοι Ιστορικοί.

Ένας Βενετσάνος περιηγητής, Πελεγρίνος Βροκάδης δνόματι, περιηγήθηκε την Ελλάδα στον 16ον αιώνα κ' έγραψε ενδιαφέροντα πράγματα. Ο Βροκάδης έπηξε συγγραφέας σπουδαίος για την εποχή του. Ένα βιβλίο του για την Αίγυπτο έχει πολλή αξία. Ο ίδιος κατεμάχησε ακριβώς τις πυραμίδες. Άλλ' έδωθ' άναστέροις τις έντυπώσεις του από την Ελλάδα, ή μάλλον από την Επάνηρα.

Ο Βροκάδης άνεχώρησε από τη Ραγούδα στις 12 Άπριλίου 1557 κ' έφτασε στην Κέρκυρα στις 15 του ίδιου μηνός. Έκει άρχισε να σχεδιάζει σ' χαρτί το φρούριο της Κερκύρας και τον πύσσον για κατάσκοπο, έπειτα όμως, με τη μαρτυρία ενός άξιόπιστου συνταξείδιώτη του, όριό μόνο τον άφρατον έλευθερο, αλλά και ο Βάιος (Λουκιτής) της Κερκύρας πολύ τον περιούρησε.

Ο Βροκάδης από εκεί πήγε στη Ζάκυνθο, στις 10 Μαΐου. Ήταν νύχτα, τις γιορτές της Αναλήψεως και του φάνηκε παράδοξο πού είδε την τότε λεγόμενη «Πλατεία Ροΐνας» φωταγωγημένη όλη. Στην πλατεία αυτή θρόνισται ή Εκκλησία της Αναλήψεως. Ο περιηγητής είδε να ψήνον στην πλατεία διάπλαη κριάκια με τα κέρατά τους (έτσι λέει) σ' σούβλες. Έτροσαν οι Ζακυνθίοι κ' έβιναν ρομπάλα—κρασί θείο, κατά την κρίση του—και τραγουδούσαν όλη τη νύχτα, παίζοντας όργανα.

Η έντύπωσις αυτή του περιηγητού ήταν σωστή. Η γιορτή της Αναλήψεως γιορταζόταν την εποχή εκείνη στη Ζάκυνθο με πολλή ζωηρότητα. Και χορικοί άόμοι κατέβαιναν στην πόλη για να πανηγυρίσουν. Κοινή ήταν τότε ή γοάσις μεταξύ χορευτών και άποτων κατά το διάστημα τού έτους: «Της Αναλήψεως κοιτάζω, να φέμω μία γαρδιούπια!». Όλοι την ημέρα έκεινη αγόρευαν από το πανηγύρι τ' άνοι τους ψήμινο για το γεύμα. Το θράση στην πλατεία ήταν μεγάλη ή κοσμοσυρροή, γιατί και ή γυναίκες λάβαιναν μέρος. Με τον καιρό το ψήμινο των σφαχτών μεταφέρθη στη συνοικία Άμμιου και αγιά—αγιά τ' όρασι έθιμο έδωσε.

Άπο την περιήγησι του Βροκάδου το σπουδαιότερο για τη Ζάκυνθο μέρος είναι το ακόλουθο: «...Ένας κάλληρος της Μονής της Παναγίας μου έδειξε μία πλάκα τάφου που είχε βρεθεί σ' μία άνασκαφή, κοντά στην εκκλησία. Επάνω ήταν σκαλισμένα λατινιστί τα γράμματα Μάρκε Τουί Τσίστερο άδε έτ τα Τέρτια Άντωνία, (δηλ. Μάρκε Τούλε, Κικέρων, χάρη και σ' Τερτία Άντωνία). Μαζύ με την πλάκα αυτή βρέθηκε κ' ένα γυαλίνο δάξο, μακριά μ' πλάσι, στο βάθος του όποιου ήταν σκαλισμένη ή έπιγραφή «Κικέρων». Μεσα στο δάξο αυτό βρέθηκε ένα άλλο μικρότερο, γυαλίνο κ' αυτό, γεμάτο στάχτη»...

Τα Χρονικά της Ζακύνθου άναφέρουν πράγματι, ότι στα 1544 άνεκαλύφθη εκεί άπο το μοναζό Άγγελο Άλουσιανόν ο άναφερόμενος τάφος και όλος ο άρχαιολογικός κόσμος έσπευσιν ήθη με την άνακάλυψιν των λειψάνων του Κικέρωνος και της γυναίκος του. Η «Μονή της Παναγίας των Χερσίων»—όπου βρέθηκε ο τάφος—ήταν δικτική. Χτίστηκε στα 1488 και γκρεμίστηκε άπο τους σεισμούς του 1893.

Η μαρτυρία του Βροκάδου είναι σπουδαία, γιατί λέει ότι είδε την έπιγραφή και τα γυαλίνα δάξα με τη στάχτη του μεγάλου Ρωμαίου ρήτορος και της πιστής γυναίκας του Τερτίας.

Ένας Ιστοριογράφος, ο Φαγκρίσκος Φαβρίκος, στο τέλος του βίου του Κικέρωνος, γράφει ότι κατά το 1564 ή έπιγραφή και τ' άγγελία έσώζοντο στο ιερό της Μονής. Σήμερα όμως ή τύχη τους είναι άγνωστη. Δύο άρχαιολόγοι, ο Σπών και ο Γουέλερ, πού ήσαν στη Ζάκυνθο στα 1675, έζησαν πληροφορούς για το νημιο σ, άλλ' ούτε έπιγραφή δόσαν, ούτε τ' άγγελία. Τους έδειξαν μόνο ένα δάξο άπο πορφωρίτη, άλλ' αυτό ήταν άσχετο. Η καθολική αυτή Μονή είχε σχολείο όπου μορφωμένοι μοναχοί έδίδασκαν τη Λατινική, την Ιταλική και τη Φιλοσοφία.

Ένας παλαιότερος Ζακύνθιος Ιστορικός, ο Παύλος Μεράκης, γράφει ότι ένας Άγγλος γιατρός τον έδεδάισε ότι τα δύο δάξα σώζονται στο Βασιλικό Μουσείο του

ΕΚΚΛΕΚΤΟΙ ΣΥΝΨΡΓΑΤΑΙ

ΑΣ ΟΦΕΤΑΙ Η ΛΥΑ ΜΑΡΑ!...

Άν άληθεύη το «Άμαρτία έξοιολογούμενη δέν είνε άμαρτία» θα όμολογήσω και έγώ ένα έγκλήμα μου για να μην το έχω εις το παθητικόν μου όταν δώσω λογαριασμόν εις τον Άγιον Πέτρον, τον θυρωρόν του Παραδείσου, ο όποιος—Άγ. Πέτρος—δέν θα έχη λόγους να μού άπαγορεύη την είσοδον. Έάν—έννοείται—το μόνον άμαρτημά μου είνε αυτό, λοιπόν το έγκλήμα μου είνε ότι είμαι ότακ υιοστής. Αίτια; Η περιέργεια. Διαβάξω εις τας άγγελίας των θεάτρων ότι εις ένα Κινηματογράφον παίζεται ένα έργον με πρωταγωνιστριαν την Λύα Μάρα. Το όνομα της πρωταγωνιστριάς με φέροι και μένα εις τα ταπεινά του θεάτρου, διότι ή γιορτή της γενναίας αυτής έξασκει τόσην έπιροήν ενάντιον μου ώστε όμολογώ άνευθιάστως ότι θα της έγραφα έρωτικόν έπιστολήν, εάν είχα την δυνατότητα της. Άλλά πού να την έπιτύχω, άφοδ αυτή πηδά σαν φύλλος από τόπον εις τόπον, μετακινούμενος διαρκώς ο καλλιτεχνικός αυτός άστηρ, όπως οι πραγματικοί άστέρες μετακινούνται επί του ορασίον θόλου. Άναμείνον λοιπόν πρό του ταπεινού μετά τόσον άλλοσ συνωστίζόμενου κόσμου δέλετο ένα ζευγαριόκι. Νέοι αυτοί, καλοβαμμένοι, εγγενικού έξωτερουκού και άρκετά όρθαιοί. Νεώτερη αυτή, πεταχτή, ζωοτιμένη, όχι πασιμάδα, αλλά κάπως κοινωνικής θέσεως. Άσφαλώς άνδρόγυνο δέν ήτανε, γιατί δέν άγοικαίταζε ο ένας τον άλλον, ούτε άδελφοί ήσαν, όπως θα μαρτυρούσε ή άδιαφορία μεταξύ των. Αίτιοι έγγλοκονταξίζοντο και ήτανε ζωογαριμμένη εις το πρόσωπό τους ή άντιαιμονησία να δειθισθούν γογγύρα εις το σκοτάδι του κινηματογράφου. Η έγκληματ' μου περιέργεια με σπρώχνει να τους άποκοιθήσω και καταγράθω να υπό μαζύ τους εις την άθροισαν και να πάσω θεσιν τέτοιαν, ώστε να δύναμαι να τους δέλετο και να τους άκούω. Η παράστασις άρχίζει. Η Λύα Μάρα έμπαίνετα με όλην την παιδική και γυναιδική χάρι της και όλα τα σημαντικα κόλλα της. Το ζευγαριόκι μας εξαράζει τον θιασισμόν του με πολυλογίαν άμαρτόρον. Η πρώτη πράξις τελευτεί. Η άιδουσα φωτίζεται και εις το φως δέλετο τα πρόσωπα και των δύο κατασκάνη εξ έξαχρητισμένης από την έντύπωσιν εκ των χωριτών και του πασιματός της πρωταγωνιστριάς. Πράξις δεύτερα. Πάλιν σκοτάδι. Η Λύα Μάρα θριαμβώνει επί της άδουσις. Ο νεός, τον όποιον παρακολούθη συνεχίζη τον θιασισμόν του με εύλογίαν άράχτητον. Έκεινη σκοτάδι πύρα. Εις το φως μετά την δεύτεραν πράξιν ο νεός γίνεται περισσότερο έξημιχόμενος άπο τις ρινοφιές της πρωταγωνιστριάς, αλλά ή νεα δέν γίνεται καθόλου εξαχρητισμένη, άπο τον ένθουσιασμό του. Τέλος, για να μην πολυλογώ, ή έξασκει του νεου κατά την διάρκειαν της όλης παραστάσεως αϊζένεται και τα θιασιστικά του λόγια κτυπούν αδιακόπως τα αυτιά της νεάς, ή όποια τα αισθάνεται σαν αιτιές στην καρδιά της. Αίτός δέν άντιλαμβάνεται την γνάφα του και έξαλοκωθετα:

ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΗΤΑΙ
 ΤΑ ΓΙΑΣΕΜΙΑ
 (Χαρισμένο στο «Μπουκέτο»)

Τά γιασεμά μου ζήσανε ζιόντα μα
 στο άλοβοστρένιο άνδρόβαζο, δέν είνε κιά
 σ' έμ' ή φευγάτη μουρούδι (τινιχί)
 κ' είνε σ' άνεράτα Ήλιουσιον ψηχί μα-
 (όπως μένει
 και άφανα-
 τη κρατεί)
 (καρσιμένη)

Τό χριό που τό μύρισε με τ' άπικρα
 (γιασεμιά
 τ' άλοβοστρένιο άνδρόβαζο, χαρά ήσανε
 και παν-
 (κατά χρονιά
 και ή φάρα σ' να στάθηκε ά' και ή μέρα
 (δέν περνάει.)

Τού άνδρόπου μέτρον πάντα είνε, τό
 (επειτα καλά ο σοφός,
 "Α' τα ίδια, πάθη της ψυχής, τις ιστο-
 (καρσιμώσ,
 (όπως άγώνες,
 περασιτικά και άπέρασιτα, κ' ο κόσμος κιά
 (καρσιμώσ,
 εσι αίσιας, του καρού στιγμής, κ' είνε
 (στιγμής αιώνας,
 ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΠΑΜΑΣ

—Μουρέ τι μαρμιζοτά μάτια είνε αυτά! Τι χάριμα όθελούμαι είνε αυτό!! Τι χάρις!! Τι γιορτή!! Μά αυτή δέν είνε γυναίκα είνε νεράδα!!!, είνε... είνε κιά.

—Η νέα βουή εις δια αυτά, εξαράζεται: για μένα τουλάχιστον— με τα χρώματα του προσώπου της. Την είδα κατασκάνη, όπως είπα στην άρχή, άπο κόκκινη γίνεται άσπρη, άπο άσπρη κίτρινη. Το έργον τελειώνει. Τους παρακολούθη ός την έξαλοκωτα του θεάτρου, για να άκούσω τα τελευταία τους λόγια.

—Έκείνος.—Λοιπόν, άγάπη μου, καλήν νύχτα.

—Έκείνη.—Άντιό για τελευταία φορά.

—Άηλαδή, τι θά πη αυτό;

—Αυτό θά πη ότι το πάν τελειώνει μεταξύ μας τη στιγμή αυτή.

—Όστε να μην πάω αύριο, όπως είπαμε, στο Βασιλικό Κήπο να σ' συναντήσω;

—Όχι, να πάω... στην Βιέννη να συναντήσης την Λύα Μάρα!...

Και φεύγει, άφίνοσα αυτόν ός κερανοπόλιχρον.

Ι. ΔΕΛΗΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

Λογδιόν.
 Άλλος Ιστορικός, ο Κατρωμής γράφει: «Η Ζάκυνθος λοιπόν δικαιοσύνη να στανίναται ός ηρωσθα εις τους κόλπους αυτής, επί 169) περίπου έτη, τα εις αυτήν έπιπεσοθέντα λείψανα του Κικέρωνος και της στυζώνου αυτού Τερτίας».

Για άγάμνησι του γεγονότος αυτού ο Δήμος Ζακύνθου άνόμασε την πλατεία που είνε μπροστά στο γκρεμισμένο ναό της Παναγίας, «Πλατεία Κικέρωνος».

